

Er zijn genoeg dingen waarvoor je in onze tijd nog geestdriftig kunt worden. Begeestering heeft te maken met hoe je naar de wereld kijkt. Van een glas dat half leeg is, kun je ook zeggen dat het half vol is. Begeestering is een keuze. Maar je mag wel van iemand vragen dat hij niet zijn ogen sluit voor wat er in de wereld gebeurt. En begeesterde mensen hebben nog wel eens hun ogen dicht. Dat was in Korinthe zo: allemaal samen in vervoering en extase, de boze wereld blijft buiten; wat dat met Jezus te maken had, daar werd niet naar gevraagd; daarom werd Paulus zo boos op zijn gemeente.

De heilige Franciscus ging begeistert door het leven. Vol van God. Dénken we. Maar wat weten we er eigenlijk van hoe hij zich voelde toen hij voor zijn vader stond en met zijn familie brak, een onzekere toekomst tegemoet. Ook hem is het zweet misschien uitgebroken. Hij besloot melaatsen op te zoeken. Daarvoor moest hij, zegt hij zelf, angst en afkeer in zichzelf overwinnen. Het was helemaal niet zo dat hij zomaar van melaatsen hield. En toen hij ziek werd en veel pijn had en een moeilijk sterfbed, was dat voor hem niet anders dan voor ons gewone mensen.

Nee, als Franciscus de wereld, zichzelf en de dood overwon, dan niet uit begeestering over wat hij allemaal mee maakte.

Toen Bonhoeffer in de oorlog in de gevangenis zat waar hij niet meer levend uit zou komen, werd hij overvallen door angst en eenzaamheid en depressieve gevoelens. Hij bad wel en las veel in de Bijbel. Maar dat hielp niet veel. Hij heeft het moeten uithouden in de gevangenis, tot het einde toe. Bonhoeffer heeft in de gevangenis geleerd: God is geen God die ons uit de penarie helpt. Geen God die ons bijstaat, als we in nood zijn. God is niet degene naar wie je toe kunt als je niemand meer hebt om naar toe te gaan. God vervangt geen mensen. Eigenlijk heb je niks aan God. Bonhoeffer ontdekte: God is een metgezel. Hij houdt het met mij en naast mij uit. Hij is er. Maar woordeloos en zonder te helpen.

Als mensen te horen krijgen dat ze ongeneeslijk ziek zijn, worden ze vaak bestormd door vragen: waarom, waarom ik, waarom nu, waarom zo? Gelovige mensen stellen die vragen aan God. Maar dan ben je bij Hem aan het foute adres. God heeft daar geen aandeel in. Hij is wel partij, in de zin dat hij partij kiest voor jou. Maar Hij heeft het niet gewild en kan er ook niks aan doen. Je worstelt op zulke momenten niet met God maar met jezelf.

Soms komt er een moment waarop zo iemand het onvermijdelijke aanvaardt en dan daalt er rust en vrede over hem neer. Dat is niet Gods rust en vrede. Maar op dat moment waarop je niets meer van God verwacht en vraagt en Hem los laat, dan kan het gebeuren dat Hij opeens bij je is, en je weet: als Hij er niet was, dan omdat ik Hem voor mijn karretje wilde spannen. En God is niet God om zich voor een karretje te laten spannen. Hij doet niets en Hij helpt niet. Hij is een metgezel, een vriend die bij me is.

Op die manier is Etty Hillesum het concentratiekamp ingegaan. Het is haar vaak verweten dat ze zich passief en gewillig naar de slachtbank liet leiden, dat ze niet in verzet is gekomen en zich heeft verweerd, al was het maar uit naam van de menselijke waardigheid. Maar Etty Hillesum hoefde niet in verzet te komen, ze had geen waardigheid te verdedigen. Ze had een metgezel die bij haar was.

Als iemand in zijn leven mislukt en niets heeft om zich voor op de borst te kloppen, daar is niks om begeistert over te zijn. Toch is juist daar God. Niet in borstklapperij, tenminste niet als er goede redenen zijn om je op de borst te kloppen. Want in de snoever die snoeft omdat hij niks heeft om trots op te zijn, in zo iemand wil God wel weer graag wonen. Ook als zo'n snoever op de Zuidas in Amsterdam woont en werkt.

Het klinkt ons ongewoon in de oren. God helpt ons niet. Hij geeft geen hoop. Geen troost. Hij lost niets op. Je hebt niets aan Hem. Je kunt prima zonder Hem. Maar Hij is bij ons. Onze metgezel.